

När kan polisen gripa någon? Vad gäller?

Gripande regleras i 24 kap. 7 § rättegångsbalken (RB), som stadgar följande:

"Om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut."

Ett gripande är ett s.k. tvångsmedel som är reglerat i lag -Rättegångsbalken 24 kap 7§. I denna paragraf framgår det att om det finns skäl att anhålla en person så får en polisman i brådskande fall tillfälligt frihetsberöva den som är skäligen misstänkt för brott även att ett anhållningsbeslut inte har fattats.

Ett anhållningsbeslut fattas av åklagare.

Om förutsättningar för ett anhållningsbeslut föreligger, så är i brådskade fall ett gripande av polis godtagbart.

För att gripa någon krävs förutsättningar för att kunna anhålla någon vilket regleras i 24 kap. 6 § RB samt i häktningsskälerna 24 kap. 1–3 §§ RB.

Av vilken anledning kan en skäligen misstänkt för brott gripas?

Ett gripande kan ske om den skäligen misstänkte är:

- okänd och vägrar att uppge namn och var hen bor (även bötesbrott)
- det finns skäl att anta att uppgifterna är osanna. (även bötesbrott)
- om den misstänkte inte har sitt boende i landet och det finns risk att hen lämnar landet för att slippa straff (även bötesbrott)

Om det för brottet är föreskrivet fängelse i 1 år eller mer - får den skäligen misstänkte gripas om det bedöms finnas risk att hen

- avviker (flyktfara) eller på annat sätt försöker hålla sig undan lagföring och straff
- förstöra bevis eller försvåra utredningen i övrigt (kollusionsfara)
- fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Om det är föreskrivet två års fängelse i straffskalan som lindrigaste straff för brottet

- ska den skäligen misstänkte gripas.

Ändamålet med denna regel är att kunna gripa någon för att kunna se till att den misstänkte inte försvinner innan åklagaren har hunnit pröva om den misstänkte ska anhållas. Syftet med ett gripande ska vara att gripandet ska leda till ett senare anhållande - polisen får inte gripa någon av en annan anledning än denna. Det är alltså en provisorisk åtgärd innan en åklagare kan fatta beslut om anhållande.

Polisiärt gripande

När en polisman gjort en bedömning och genomfört ett gripande ska polismannen skyndsamt avrapportera gripandet till en förman (stationsbefäl m.fl.) som ska göra en ny bedömning om grunderna för gripande är uppfyllda RB 24:8§ 3st. Finner förmannen att förutsättningar för gripande inte föreligger ska hen frige den gripne omedelbart.

När en polisman har gripet en misstänkt anses en förundersökning inledd genom tvångsåtgärden.

En polis kan inte gripa någon för att denne "ser skum ut".

Har en polisman en skälig misstanke om att ett brott begåtts och att det finns objektivt grundade misstankar som med viss styrka riktar sig mot en viss person/personer som gärningsperson kan polismannen brådskande fall gripa denne om det finns anhållningsskäl/häktningsskäl.

Naturligtvis kan man inte ställa lika stora krav på underlag för gripande som för anhållande/häktning då polismannen oftast har att fatta snabba beslut med i vissa fall sämre underlag än vad en åklagare senare kommer att kunna ta ställning till.

En polisiär förman, fu-ledare eller åklagare kan inte fatta beslut om gripande på distans. Då en polisiär förman-fu-ledare kontaktas kan dessa endast lämna information som kan tas som råd. Däremot kan en polisiär fu-ledare fatta beslut om att hämta den skäligen misstänkte till förhör om ärendet är av enkel beskaffenhet och förutsättningar föreligger. Anledningen kan då inte vara att det finns risk för att han avviker eller på annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (flyktofara), genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning (kollusionsfara) eller fortsätter sin brottsliga verksamhet (recidivfara) utan endast för att kunna genomföra förhöret.

Ska någon gripas är det polismannen på platsen som fattar beslutet. Fattar en åklagare ett beslut om gripande är det att anse som ett anhållningsbeslut - en åklagare ska inte fatta beslut om anhållande av en gärningsperson som är tillgänglig förrän RB:24.8 förhör genomförs.

Är den misstänkte inte gripen men finns t.ex i ett hus och är känd ska åklagare kontaktas och ärendet dras för åklagaren som har att fatta beslut om anhållande i den misstänktes frånvaro om förutsättningar föreligger- då blir också åklagaren fu-ledare för ärendet.

När kan en enskild person göra ett gripande av en skäligen misstänkt?

En enskild person kan också göra ett gripande av en person som begår brott som det kan följa fängelse på brottet och om brottet är pågående eller gärningspersonen är på "flyende fot" (t.ex. springer/flyr från brottsplatsen).

Alla enskilda personer får också gripa den som är efterlyst för brott.

Då en enskild person griper en person ska hen skyndsamt överlämna den gripne till närmaste polisman. RB 24:7§

Den enskilde får i samband med gripandet också ta saker i beslag- såsom "tjuvgods" tillhyggen" m.m. Har föremål beslagtogs (att betrakta som ett provisorium) vid ett envarsgröpande ska föremålen skyndsamt överlämnas till polisman. Polismannen ska rapportera beslaget till förundersökningsledaren som ska besluta om beslaget ska vara kvar. RB 27:4

Polisen får vid gripande använda det våld som anses försvarligt

En polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra ett gripande.

Det förutsätts för att våld ska få användas att den som ska tas om hand försöker undkomma eller att polismannen annars möts av motstånd när han ska verkställa åtgärden. Med motstånd avses även s.k. passivt motstånd, exempelvis då någon som ska gripas spjärnar emot eller genom sin kroppstyngd omöjliggör för polismannen att verkställa gripandet.

Polisen får skyddsvisitera den gripne.

Polisen får vid gripande om behov finns för att säkerställa transport m.m. belägga den gripne med handfängsel (ska dokumenteras).

Polisen ska vara vaksam så att inte spår kläder/kroppen/ annat som den misstänkte har med sig på sig förstörs.**Den misstänkte har rätt att få reda på varför hen blivit gripen**

Underrättelsen ska lämnas när frihetsberövandet sker.

I 24 kap 9§ rättegångsbalken framgår det att underrättelsen till den gripne ska gälla uppgift om det brott som den gripne är misstänkt för samt grunden för gripandet. Ur rättssäkerhetssynpunkt är helt otillfredsställande att underrättelsen på ett eller annat sätt lämnas öppen i syfte att ett eventuellt erkännande ska kunna gälla mer än den föreliggande misstanken.

Vid avvisitering i arrestlokal ska alla lösa saker tillfälligt omhändertas, förtecknas och förvaras i låst låda/skåp.

Innan den misstänkte sätts in i polisbilen kontrollera så att baksätet är tomt på saker samt att vid start av tjänstgöringspass kontrollera så att det inte finns något gömt mellan säte och ryggstöd.

Då den misstänkte förs in till polisstationen/arrestlokalen finns ett flertal saker att tänka på:

Säkra personen -Se till så att hen inte kan förstöra ev. spår på kläder, teknik m.m. Avvisitera personen noggrant. (för att avvisitera en kvinna fordras att en kvinnlig polis/polisanställd/ gör detta) Dokumentera.

Begär att förundersökningsledaren beslutar om att fotografi ska tas av den misstänkte i de kläder/skor/mössa/keps denne bär vid gripandet om behov finns. Begär även beslut om kroppsbesiktning vid behov (ev. skador på kroppen). Begär även beslut om topsning för DNA om förutsättningar föreligger. Finns behov av att säkra krut (stubbning) blod eller andra rester på händer/ kläder? Får misstänkt tvätta sig om händer m.m.? Finns behov av att ta kläder m.m. i beslag för undersökning? Finns behov av att säkra skosuleavtryck avseende misstänkts skobeklädnad? Begär beslut av fu-ledaren.

Transportera inte brottsoffer och misstänkt i samma bil om det finns behov av bevisning såsom blod, damm m.m. Finns behov av att ta mobiltelefon eller dyl i beslag? Tänk på att - efter sådant beslut - undersöka telefonen samt att se till så att inte batteriet töms(ladda). Vid behov lägg mobiltelefonen i en särskild aluminiumpåse för att förhindra radering på distans. Vid behov kontakta kunnig personal inom polisen omgående. Ovanstående förslag att tänka på används naturligtvis inte vid alla brott – utan det ska göras en bedömning vid varje enskilt brott.

Insättning i arrest (Tas i förvar)

Den som är gripen, anhållen eller häktad skall tas i förvar. Den som är gripen behöver dock inte tas i förvar om det inte är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med gripandet, ordning eller säkerhet. Med förvar avses i detta sammanhang insättning i arrest eller annan inlåsning. (RB 24:22—23)

Kontakta åklagare skyndsamt.

Åklagare ska skyndsamt kontaktas och bli insatt i ärendet för att kunna fatta beslut om ev. anhållande och andratvångsmedel (24:8§ 2 st). I ärenden som inte är av kvalificerad natur med behov av riktlinjer för förhör, gripen under 18 år m.fl, kan den gripne förhöras av en polisman/ polisanställd med förordnande av Polismyndigheten/ Ekobrottsmyndigheten/Säkerhetspolisen innan kontakt tas med åklagaren. Efter sådant förhör ska åklagaren kontaktas för vidare beslut.

Åklagaren ska underrättats om frihetsberövandet skyndsamt

Förslag till:

Föredragning för åklagaren

Planera föredragningen:

Kontrollera att ärendet är administrativt inläst till åklagarkammaren.

Var inläst på ärendet så att fakta kan presenteras på ett kortfattat och preciserat sätt.

Förbered genom att ta fram uppgifter:

- om den misstänktes förekomst i misstanke- och belastningsregistret.
- om den misstänktes förekomst i andra ärenden – samordning.
- om den misstänkte är daktyloskoperad (daktad) och/eller DNA-registrerad. (daktad = foto, fingeravtryck, signalement, kroppsliga kännetecken m.m. dokumenteras. (se förordning (1992:824) om fingeravtryck m.m.)

Presentation

- Inled genom att ange vilken typ av tvångsmedelsbeslut som efterfrågas, t ex anhållande, hämtning till förhör, husrannsakan personell/reell, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, beslag, DNA- topsning m.m.
- Ge en kort bakgrund till varför den misstänkte är gripen,
- Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen samt övriga tvångsmedelsbeslut.

Förslag till redovisningsordning:

- Redovisa vad målsäganden och vittnen har sagt samt redogör för bevisningen som finns.
- Vid våldsbrott ska målsägandens skador kunna beskrivas.
- Föredra förhör med den misstänkte sist.
- Redovisa misstanke- och belastningsregistret-börja med de senaste avsnitten.
- Framför en egen yrkesmässig uppfattning om ärendet om den efterfrågas.

Åklagarens beslut om ev. anhållande eller hävande av gripandet ska meddelas den misstänkte och dokumenteras.

Beslut om anhållande eller hävande av gripande

Om beslut om hävande av gripande fattas av åklagaren och är ärendet av enkel beskaffenhet kan åklagaren omgående föra över ärendet till polisen som har att hantera ärendet med polisiär förundersökningsledare. Överför inte åklagaren ärendet till Polismyndigheten är åklagaren fortsatt förundersökningsledare.

Fattas beslut om anhållande är åklagaren fortsatt förundersökningsledare och ska ge anvisningar om åtgärder i ärendet.